

שבין אדם לחברו
ודאקה לצנייט

חסד ונתינה ואחריות

בפרשתנו
חוקים ודינים

בס"ד

במפתח הלב מתוך אמונה לפרשת "משפטים"

מצוות של חסד בפרשת משפטים / מירב מגני

1. בהמשך למעמד הר סיני הקב"ה מוסר למשה רבנו רשימה ארוכה של מצוות ודינים שעוסקים בעיקר בעניינים של בן אדם לחברו. לפניכם מצוות החסד הראשונה בפרשה:

"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך - לא תהיה לו כנשה לו כנשה לא תשימו עליו נשך" (כ"ב כ"ד)

קראו את דברי רבי ישמעאל:

אם כסף תלוה את עמי: רבי ישמעאל אומר: כל אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלושה וזה אחד מהן.

הקיפו את המשפט הנכון:

1. לפי רבי ישמעאל המילה 'אם' היא מילת תנאי - רק אם תרצה תלווה מכאן. שהתורה לא מחייבת להלוות כסף לעני.
2. לפי רבי ישמעאל המילה 'אם' בפסוק זה פירושה 'כאשר' ומכאן שהלוואה לעני היא מצווה מהתורה.

- קראו את פירוש רש"י דיבור המתחיל: "לא תהיה לו כנושה..."

לא תהיה לו כנושה: לא תתבענו בחזקה. אם אתה יודע שאין לו, אל תהי דומה עליו כאלו הלוויתו, אלא כאילו לא הלוויתו, כלומר לא תכלימהו.

תחשבו על זה!

מצוות הלוואה לעני היא חסד כל כך גדול כי בזכות ההלוואה העני יכול לשקם את עצמו ולעמוד על רגליו

- הסבירו מה אוסרת התורה על המלווה.
- התורה אוסרת על המלווה לקחת נשך. מהו נשך? קראו את פירוש רש"י.

נשך: ריבית, שהוא כנשיכת נחש, שנושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קודקדו. כך ריבית, אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהריבית עולה ומחסרו ממון הרבה.

מהי ריבית?

מדוע נקראת ריבית בשם נשך?

שבין אדם לחברו
ודאכה לצניית

חסד ונתינה ואחריות

בפרשתנו
חוקים ודינים

השלימו:

התורה מצווה עלינו להיות רגישים ל _____ של הזולת ו _____ כסף למי ש _____ לו
אולם היא אוסרת לדרוש את הכסף ב _____ אם ידוע שאין לעני כסף ל _____ ואף אוסרת
לגרום לעני _____ בכך שנזכיר לו את _____. עוד מצווה התורה על המלווה לא לקחת
_____ על ההלוואה כי הריבית היא כמו _____. בהתחלה _____ ולא מורגשת וסופה
שהיא _____ וגורמת _____ לעני.
תרמילון: תופחת / בושה / חובו / החזיר / להלוות / ריבית / נשיכה / חסר / אין / תקיפות /
קטנה / נזק

לפניכם מקרים שונים. ציינו מה הפגם במצוות החסד בכל מקרה (לא תהיה לו כנושה / לא
תשימון עליו נשך / אם כסף תלווה את עמי)

- שלומי הלווה סכום כסף מכובד לראובן, שנקלע לקשיים כלכליים. יחד עם זאת שלומי
החתים את ראובן על מסמך שעל כל 100 שקלים ששלומי נתן לו עליו להחזיר 120
שקלים _____
- ראובן נקלע לקשיים כלכליים וביקש משלומי הלוואה. שלומי סרב בנימוס להלוות
לראובן את הכסף למרות שהיה ברשותו סכום כסף מכובד _____
- שלומי הלווה לראובן סכום כסף מכובד לאחר שראובן נקלע לקשיים כלכליים. מאז
בכל בוקר כשנפגשו במכולת אמר לו: "אני מקווה שאתה זוכר את ההלוואה שנתתי
לך" _____

2 שנה של חסד:

קראו את הפסוקים הבאים:

"וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֲרָצְךָ וְאַסְפֹּתָ אֶת תְּבוּאַתָּה,
וְהַשְּׁבִיעֵת תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשָׁתָה וְאַכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ... (כ"ג, י"ו-י"א)

- מה הטעם למצוות השמיטה לפי הפסוקים שבפרשתנו?
- אילו טעמים נוספים למדתם על מצווה זו?
- מדוע לדעתכם דווקא בפרשתנו מוזכר הטעם החברתי של
דאגה לעניים?

תחשבו על זה!

מצוות השמיטה דואגת
להרגשת הבושה של העני
כי הוא לוקח מפירות שהם
הפקר בדיוק כשם שהעשיר
לוקח מאותם פירות.

משימה! עיינו בפרשה ומצאו עוד מצוות של חסד.

שבין אדם לחברו
ודאקה לצנייט

חסד ונתינה ואחריות

בפרשתנו
חוקים ודינים

דבר תורה לשבת פרשת "משפטים":

בהמשך למעמד הר סיני הקב"ה מוסר למשה רבנו רשימה ארוכה של מצוות ודינים שעוסקים בעיקר בעניינים של בן אדם לחברו. אחת מהמצוות המופיעות בפרשה מלמדת על מצוות העזרה לעני על ידי מתן הלוואה: "אם כסף תלוה את עמי את העני עקף לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך". לפי רבי ישמעאל המילה 'אם' בפסוק זה פירושה 'כאשר', ומכאן שהלוואה לעני היא מצווה מהתורה. אולם התורה אוסרת להיות נושה, כלומר לדרוש בתוקף מהעני את הכסף ואפילו לא להזכיר לו את חובו ובכך לביישו. עוד אוסרת התורה לקחת ריבית על הלוואה. רש"י מסביר כי הריבית דומה לנשיכת נחש, שנושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קודקדו. כך ריבית, אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהריבית עולה ומחסרו ממון הרבה.

מצוות חסד נוספת בפרשה היא מצוות השמיטה: "ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה, והשביעת תשמיטנה ונטשתה ואכלו אבני עקף... (כ"ג י"א)". למצוות השמיטה טעמים שונים אולם התורה בחרה לכתוב את הטעם החברתי של דאגה לעניים דווקא בפרשה העוסקת במצוות שבין אדם לחברו. מצוות השמיטה דואגת לא רק למצבו הכלכלי של העני אלא בעיקר לתחושה של העני כדי שלא ירגיש נחות ומבויש, כי בשנה מיוחדת זו גם הוא וגם העשיר אוכלים מאותם פירות.

חידות וחידודים / הרב הראל זילברנגל, רב בית הספר "מורשת מנחם" גבעת שמואל

מצווה בפרשה – שלושת 'הרגלים'

בפרשת השבוע מצווה התורה: "שלוש רגלים תחוג לי בשנה" (כ"ג, י"ד). המילה 'רגלים' פירושה: 'פעמים'. כלומר: עם ישראל חוגג לשמו של הקב"ה שלוש פעמים בהם הוא עולה לביתו של ה', לבית המקדש – מקום השראת השכינה. ואין אלו סתם ימי שמחה, אלא ימי הודיה לה' על הצלחת התבואה. כאשר האדם זוכה לקצור את התבואה ולקטוף את הפירות ראוי לברך את ה' שברך את מעשה ידיו.

מידה בפרשה – חמלה ורחמים

אנו מוצאים בפרשה סידרה של מצוות שנועדו לחזק בתוכנו את מידת הרחמים כלפי הזולת. בפרט כלפי אנשים בְּחִבָּה שֶׁנִּפְשָׁם מְאֹד רְגִישָׁה: הגר, היתום, האלמנה והעני. התורה מחנכת אותנו לשים לב לכל מיני אנשים הנמצאים ממש לידינו אך איננו שמים לב אליהם, משום שלנו יש חיים טובים. לכן מדגישה התורה כמה וכמה פעמים 'לא לענות אותם' כלומר לא לגרום להם עינוי וצער אלא לחוס ולרחם עליהם.

שבין אדם לחברו
ודאכה לצניית

חסד ונתינה ואחריות

בפרשתנו
חוקים ודינים

מה הקשר?

מתחזקו קו בין שתי מילים

הקשורות אחת לשנייה

עבד	חג האסיף
ארבעה	חמס
סוכות	אבות נזיקין
שבועות	עני
שמיטה	חג האביב
שוחד	עברי
עד	חג הקציר
דל	שנה שביעית
פסח	לא תיקח

מה חסר? השלימו מילים במקומות החסרים.

- ג. "ואלה _____ אשר תשים לפניהם" (כ"א, א')
- ד. "וגר לא תונה... כי _____ הייתם בארץ _____" (כ"ב, ב').
- ה. "ואנשי _____ תהיון לי, ובשר בשדה _____ לא תאכלו" (כ"ב, ל')
- ו. "לא תהיה אחרי רבים _____" (כ"ג, ב')
- ז. "ששת _____ תעשה מעשיך, וביום _____ תשבות" (כ"ג, י"ב).
- ח. "_____ בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'" (כ"ג, י"ז)

בלשון הפרשה – כתבו את המשפטים הבאים בלשון הפרשה

- א. האדם הגורם לשרפה – חייב לשלם (כ"ב, ה')
- ב. אם תלוה כסף לעני, אל תלחץ עליו להחזיר את הכסף (כ"ב, כ"ד)
- ג. אסור לספר סיפורים שקריים (פרק כ"ג, א')

מה נכון? כתבו נכון או לא נכון לגבי המשפטים הבאים

- א. אדם שהורג בלי כוונה נענש לגלות לעיר מקלט – נכון / לא נכון
- ב. שור מועד הוא שור שנגח שלוש פעמים – נכון / לא נכון
- ג. שור תם הוא שור שנגח פעם אחת – נכון / לא נכון
- ד. התורה מפרטת שלושה סוגי שומרים – נכון / לא נכון
- ה. גנב ש'בא במחתרת' בא בגלוי לעיני כולם – נכון / לא נכון
- ו. ה'נשך' הוא כמו 'הריבית' – נושכת' את העני - נכון / לא נכון
- ז. שנת השמיטה היא השנה השישית - נכון / לא נכון

שאלת אתגר מתוך הפרשה:

- א. באיזה פסוק בפרשה יש שלוש זוגות של מילים כפולות, כמו: 'מחה אמחה'?
- ב. איזו מילה מופיעה פעמיים ברציפות בפרשה? אין זו טעות! חפשו אותה!